МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЦЕНТР ТУРИЗМУ І КРАЄЗНАВСТВА
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ
ЦЕНТР НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРОІТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

Навчальна програма гуртка козацько–лицарського виховання «Джура»

5 років навчання

Київ, 2019

Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах комісією із захисту Вітчизни науково-методичної Ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України, протокол № 3 від 20.11.2019 р.
(Лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»)
від 12.12.2019 № 221.1/12–Г–1143)

Автор:
Бондарчук О.С., завідуючий організаційно-масовим відділом Центру національно-патріотичного виховання дітей та молоді Українського державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді.

Рецензенти:
Руденко Ю.Д. – професор Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова, доктор педагогічних наук.
Івашковський В. В. – завідувач лабораторії фізичного розвитку Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, кандидат педагогічних наук, доктор філософії.
Коломоєць Г.А. – науковий співробітник сектору наукового та навчально-методичного забезпечення змісту суспільної, громадянської та технологічної освіти відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту загальної середньої освіти Нової української школи ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України.

Навчальна програма гуртка побудована на основі інтеграції знань, вмінь і навичок, необхідних майбутньому захиснику Вітчизни. Програма спрямована на популяризацію здорового способу життя, зміцнення здоров'я дітей, виховання у підростаючого покоління почуття патріотизму, виконання кодексу «лицарської честі» на засадах елементів козацької педагогіки.

Головною метою програми є формування та розвиток повноцінної особистості, гармонійної людини, патріота Батьківщини.

Програма розрахована на п'ять років навчання.

Навчальна програма гуртка козацько–лицарського виховання «Джура» адресується керівникам гуртків загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів, клубів, дитячих творчих об'єднань.

Пояснювальна записка

Головну мету навчально-виховної діяльності навчальних закладів усіх типів визначено в Указі Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/2015 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки»: «… виховання громадянина-патріота України, утвердження любові до Батьківщини, духовності, моральності, шанобливого ставлення до національних надбань Українського народу, наслідування найкращих прикладів мужності та звитяги борців за свободу та незалежність України…».

Виховання підростаючого покоління фізично здоровим, міцним, загартованим, формування почуття патріотизму, свідомого ставлення до питань особистої та громадянської безпеки, засвоєння теоретичних знань та розвиток практичних навичок поведінки в екстремальних ситуаціях, творчого потенціалу та соціальної активності особистості, розумових і фізичних якостей, готовності до виконання громадянського та конституційного обов'язку – особистої відповідальності щодо захисту Вітчизни – головне завдання усіх ланок освіти, від дошкільної до вищої та освіти дорослих.

Програма гуртка направлена на використання елементів козацької педагогіки, досвіду наших предків по вихованню підростаючого покоління, виконання законів кодексу «лицарської честі», який передбачає:

- любов до батьків, рідної мови, вірність у коханні, дружбі, побратимстві, віддане ставлення до Батьківщини-України;
- готовність захищати слабших, молодших;
- шляхетне ставлення до дівчини, Матері, Жінки, Бабусі;
- непохитна відданість ідеям, принципам народної моралі, духовності;
- відстоювання повної свободи і незалежності особистості, народу, держави;
- турбота про розвиток національних традицій, звичаїв і обрядів, бережливе ставлення до рідної природи, землі;
- цілеспрямований розвиток власних фізичних і духовних сил, волі, можливостей свого організму;
- уміння скрізь і всюди чинити шляхетно, виявляти інші чесноти;
- не шкодити своїми діями іншим.

Усі заняття в гуртку спрямовані на поглиблення знань учнів, розширення їх кругозору, виховання загальнолюдських християнських цінностей, формування світогляду громадян незалежної демократичної держави, сповнених національної гідності та поваги до інших народів.

У гуртку козацько–лицарського виховання "Джура" учні ознайомлюються з визначними подіями з історії рідного краю, вивчають історію запорізького козацтва, займаються туристсько-краєзнавчою роботою, військово–прикладними видами спорту, відродженням військово-спортивного мистецтва та народних мистецьких традицій, готують себе до служби в лавах Збройних Сил України (ЗСУ).

Більшість занять носить практичний характер з елементами змагань та інтелектуальних ігор, що сприяє, зокрема, участі вихованців у І та ІІ етапах Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»).

Програма орієнтує вчителя-наставника, керівника гуртка на виховання національної свідомості, духовно багатої зорієнтованої на творчу діяльність особистості, щоб вона змогла знайти себе в сучасному суспільстві. У гуртку виховується розвинена людина зі стійким характером, сильною волею, добрим серцем та чистою совістю.

Вивчення матеріалу програми передбачається учнями 5–9 класів.

Зміст програми структурований за розділами:

1. Вступ.
2. «Мій рідний край».
3. «Гей ви, хлопці, славні запорожці».
4. Духовні цінності запорізьких козаків.
5. Учнівське (дитяче) самоврядування.
6. «Козацькому роду нема переводу».
7. «Козацькими стежками».
8. Від козацьких забав до олімпійських вершин.
9. «Слава козацька не вмре, не загине…..».
10. Підсумкове військово–спортивне свято
11. Підсумок навчального року

На засвоєння програми відводиться:

- 105 годин на навчальний рік при педагогічному навантаженні 3 години на тиждень;
- при педагогічному навантаженні 2 години на тиждень програма (105 годин) може бути скорочена до 72 годин на навчальний рік;
- 216 годин на рік при педагогічному навантаженні 6 годин на тиждень;
- при педагогічному навантаженні 4 години на тиждень програма (216 годин) може бути скорочена до 144 годин на рік.

Розподіл годин у програмі гуртка є орієнтовним, керівник гуртка може змінювати їх, плануючи свою роботи, враховуючи регіональні аспекти.

Перевірка та оцінювання знань, умінь та навичок учнів здійснюється під час виконання практичних завдань, а також у формі вікторин, конкурсів та змагань.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Гуртківці повинні знати:

- основні питання історії України, козацтва і рідного краю;
- культуру та побут українців;
- обряди і звичаї українського народу, церковні і народні свята;
- історичні та культурні пам'ятки рідного краю;
- видатних діячів українського козацтва, культури, науки і мистецтва;
- основи дитячого самоврядування;
- основні аспекти спортивних єдиноборств, туризму, спортивного та туристського орієнтування;
- основи стройової підготовки;
- правила та види стрільби із пневматичної зброї;
- види техніко–тактичних дій на місцевості;
- основи надання долікарської допомоги, проведення рятувальних робіт;
- санітарно–гігієнічні норми;
- правила безпеки життєдіяльності учнів під час занять, екскурсій та змагань;

- Інструкцію щодо організації та проведення туристських спортивних походів з учнівською та студентською молоддю та Інструкцію щодо організації та проведення екскурсій та подорожей з учнівською та студентською молоддю (наказ Міністерства освіти і науки України від 02.10.2014 р. № 1124, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 27 жовтня 2014 р. за № 1340/26117).

Гуртківці повинні вміти:

- працювати з різними джерелами інформації;
- збирати, фіксувати народознавчі матеріали;
- проводити спостереження за природою, орієнтуватись на місцевості;
- освоїти елементи народних єдиноборств;
- подавати команди та діяти в строю;
- стріляти із пневматичної зброї;
- користуватись засобами індивідуального захисту;
- облаштовувати привали, табори, біваки;

- готувати страви національної кухні (козацький куліш, борщ, кашу, деруни тощо);
- розподіляти обов'язки у групі залежно від завдань;
- брати участь в концертах, фестивалях, виставках, народознавчих заходах;
- надавати першу долікарську допомогу;
- готувати творчі роботи.

Перший рік навчання

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва розділу	Кількість годин					
		105 год.			216		
		Всього	теоре-тичних	прак-тичних	Всього	теоре-тичних	прак-тичних
1.	Вступне заняття	**1**	1	-	**2**	2	-
2.	«Мій рідний край». Вивчення історії рідного краю	**7**	3	4	**24**	8	16
3.	«Гей ви, хлопці, славні запорожці». Вивчення історії запорізького козацтва	**14**	4	10	**20**	6	14
4.	Духовні цінності запорізьких козаків	**15**	4	11	**14**	4	10
5.	Учнівське (дитяче) самоврядування. Створення рою. Вибори ройового.	**2**	-	2	**12**	-	12
6.	«Козацькому роду нема переводу». Відродження військово-спортивного мистецтва українського козацтва	**16**	5	11	**40**	10	30
7.	«Козацькими стежками». Туристсько-краєзнавча робота	**18**	3	15	**42**	12	30
8.	Від козацьких забав до олімпійських вершин	**14**	1	13	**20**	5	15
9.	«Слава козацька не вмре, не загине…..». Відродження народних мистецьких традицій	**10**	2	8	**26**	6	20

10.	Підсумкове військово–спортивне свято (ПВД–похід вихідного дня)	**6**	-	6	**12**	-	12
11.	Підсумок навчального року	**2**	2	-	**4**	4	-
РАЗОМ		**105**	25	80	**216**	57	159

Дводенний туристсько–краєзнавчий похід з однією ночівлею (рейд за козацькою легендою) проводиться поза сіткою годин в канікулярний час – 14 годин.

Зміст навчального матеріалу

1. Вступне заняття

Ознайомлення з порядком і планом роботи гуртка. Правилами безпеки життєдіяльності під час занять, екскурсій та змагань. Правила поведінки в навчальному кабінеті, спортзалі, спортивному майданчику, у навчальному закладі. Правила дорожнього руху. Правила проведення туристських подорожей та екскурсій з учнівською та студентською молоддю.

Інструкція щодо організації та проведення туристських спортивних походів з учнівською та студентською молоддю та Інструкція щодо організації та проведення екскурсій та подорожей з учнівською та студентською молоддю (наказ Міністерства освіти і науки України від 02.10.2014 р. № 1124, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 27 жовтня 2014 р. за № 1340/26117).

2. «Мій рідний край». Вивчення історії рідного краю

Знайомство з рідним селом, містом, історією його виникнення, існування. Перекази старожилів. Міфи та легенди. Етнографічні особливості. Видатні особистості – вихідці із нашого краю. Збір цікавого історико–етнографічного матеріалу. Розкриття «білих плям історії» свого краю. Чи козацького ми роду? Героїчні подвиги українських воїнів сучасності. Учасники АТО.

Практичне заняття.

Проведення екскурсій та походів з активним способом пересування. Зустрічі з учасниками АТО, екскурсії до місць історичної та культурної спадщини свого міста, села.

3. «Гей ви, хлопці, славні запорожці». Вивчення історії запорізького козацтва

Вивчення побуту, місця проживання запорозьких козаків. Поняття «козак», його морально–психологічна суть. Козацьке побратимство, Кодекс

лицарської звитяги та лицарської честі. Історична література, думи, перекази, міфи, пісні, приказки та прислів'я про козаків. Історія місцевих козацьких осередків або інших учасників визвольних змагань за волю і незалежність України.

Практичне заняття.

Проведення екскурсій та туристсько-краєзнавчих подорожей з активним способом пересування.

4. Духовні цінності запорізьких козаків

Козацький рівень культу Роду і народу, культ Батька – Матері, Дідуся – Бабусі. Батько – захисник сім'ї, творець історії, державності. Рівноправність української сім'ї. Мати – Брегиня роду. Значення християнської віри для козаків – служити Богові, Батьківщині, Ближньому. Родинні свята («Роде наш красний» тощо).

Практичне заняття.

Святкування Покрови Пресвятої Богородиці. 14 жовтня – День українського козацтва. Участь у інших державних та національних святах.

5. Учнівське (дитяче) самоврядування. Створення рою. Вибори ройового.

Козацька Рада (самоуправління, козацьке коло). Створення дитячого об'єднання – рою. Вибір ройового отамана. Створення об'єднання навчального закладу – куреня. Вибори отаманів. Розподіл обов'язків: отаман, писар, обозний, скарбник, осавул, хорунжий, бунчужний, суддя, довбиш, товмач, шафар.

Практичне заняття.

Свято Козацької Ради (урочисте свято із залученням батьків, навчального закладу, громадськості та місцевої влади, представників козацьких організацій за окремим сценарієм).

6. «Козацькому роду нема переводу». Відродження військово-спортивного мистецтва українського козацтва

Найкращі риси козаків: вірність і відданість, здатність до незламної дружби, відстоювання особистої свободи та свободи народу. Виховання прагнення розвинути в собі силу і дух, міцний фізичний гарт. Елементи загартування організму.

Народні ігри та забави. Історичні витоки козацьких єдиноборств та їх основні види. Основи військового впоряду. Стрій і пісня.

Практичне заняття.

Вивчення дитячих ігор за змістом збірника українських народних дитячих ігор «Котилася торба», упорядник О. С. Яремійчук. – К: «Веселка», 1990 р. (інші видання). Огляди–змагання військово–спортивного вишколу.

7. «Козацькими стежками». Туристсько-краєзнавча робота

Природа рідного краю. Опанування початкової туристсько–спортивної майстерності: карта, компас, туристське орієнтування та поняття азимуту, в'язання вузлів, встановлення намету, види багать, бівак. Вибір району подорожі. Дозвілля в туристському поході (у рейді за козацькою легендою).

Практичне заняття.

Похід «До козацького кулешу». Козацькі ігри та забави, змагання з основних видів фізичної культури, конкурс пісні та танцю. «Козацька ватра».

8. Від козацьких забав до олімпійських вершин

Самовдосконалення фізичного стану. Фізична культура і спорт. Загальнофізичні вправи та ранкова гімнастика. Метання на відстань і в ціль (предмети відповідно до вікових особливостей гуртківців). Човниковий біг, стрибки в довжину та із скакалкою. Комплексні силові вправи. Основи верхової їзди, плавання (при можливості). Обладнання стрілецького тиру. Початкові навички стрільби із пневматичної зброї.

Практичне заняття.

Участь у спортивних змаганнях.

9. «Слава козацька не вмре, не загине…». Відродження народних мистецьких традицій

Основи пошуково–дослідницької роботи. Обрядові свята кожної пори року: Свято Різдва (Вертеп), колядки, щедрівки, «Калиновий цвіт», першої борозни, веснянки, зажинки, обжинки тощо.

Практичне заняття.

Участь у концертах, фестивалях, виставах.

10. Підсумкове військово–спортивне свято (ПВД–похід вихідного дня)

11. Підведення підсумків навчального року

Другий рік навчання

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва розділу	Кількість годин					
		105 год.			216		
		Всього	теоре-тичних	прак-тичних	Всього	теоре-тичних	прак-тичних
3.	Вступне заняття	**1**	1	-	**2**	2	-
4.	«Мій рідний край». Вивчення історії рідного краю	**7**	3	4	**24**	8	16

3.	«Гей ви, хлопці, славні запорожці». Вивчення історії запорізького козацтва	**14**	4	10	**20**	6	14
4.	Духовні цінності запорізьких козаків	**15**	4	11	**14**	4	10
5.	Учнівське (дитяче) самоврядування. Створення рою. Вибори ройового.	**2**	-	2	**12**	-	12
6.	«Козацькому роду нема переводу». Відродження військово-спортивного мистецтва українського козацтва	**16**	5	11	**40**	10	30
7.	«Козацькими стежками». Туристсько-краєзнавча робота	**18**	3	15	**42**	12	30
8.	Від козацьких забав до олімпійських вершин	**14**	1	13	**20**	5	15
9.	«Слава козацька не вмре, не загине…..». Відродження народних мистецьких традицій	**10**	2	8	**26**	6	20
10.	Підсумкове військово–спортивне свято (ПВД–похід вихідного дня)	**6**	-	6	**12**	-	12
11.	Підсумок навчального року	**2**	2	-	**4**	4	-
РАЗОМ		**105**	25	80	**216**	57	159

Триденний туристсько–краєзнавчий похід з двома ночівлями (рейд за козацькою легендою) проводиться поза сіткою годин в канікулярний час – 22 години.

Зміст навчального матеріалу

1. Вступне заняття

Ознайомлення з порядком і планом роботи гуртка. Загальні правила безпеки. Правила поведінки в кабінеті, спортзалі, спортивному майданчику, у навчальному закладі, під час екскурсій. Правила дорожнього руху. Правила змагань з окремих ігрових видів спорту (футбол, волейбол, настільний теніс тощо).

Інструкція щодо організації та проведення туристських спортивних походів з учнівською та студентською молоддю та Інструкція щодо

організації та проведення екскурсій та подорожей з учнівською та студентською молоддю (наказ Міністерства освіти і науки України від 02.10.2014 р. № 1124, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 27 жовтня 2014 р. за № 1340/26117).

2. «Мій рідний край». Подорож козацькою картою України

План і карта. Географічне положення, територія рідного краю. Рельєф, типи і форми рельєфу. Загальна характеристика рельєфу рідного краю. Погода і клімат. Пори року. Збір цікавого історико–етнографічного матеріалу: «Чи козацького ми роду?». Місця таборування козаків.

Практичне заняття.

Проведення екскурсій та туристсько-краєзнавчих подорожей з активним способом пересування.

3. «Гей ви, хлопці, славні запорожці». Вивчення історії запорізького козацтва

Вивчення козацької зброї, місця основних битв запорозьких козаків. Козацьке побратимство, Кодекс лицарської звитяги та лицарської честі. Козацька регула. Сучасні літературні твори на козацьку тематику.

Практичне заняття.

Проведення екскурсій та походів з активним способом пересування, семінарів, круглих столів з громадскістю та батьками.

4. Духовні цінності запорізьких козаків

Честь і воля понад усе. Шляхетність, мудрість, відвага, лицарство – духовне ядро козацької душі. Працьовитість і скромність. Любов до Батьківщини, рідної мови, відданість православній вірі. Добре діло – служити Богові, Батьківщині, Ближньому. Родинне свято – найцінніша традиція українців.

Практичне заняття.

Святкування Покрови Пресвятої Богородиці. 14 жовтня – День українського козацтва. Участь у інших державних та національних святах.

5. Учнівське (дитяче) самоврядування. Велике Козацьке коло (Козацька Рада). Структура самоврядування

Козацька Рада (Козацьке коло).

Створення дитячого об’єднання навчального закладу – сотні за зразком козацьких об’єднань. Вибори отаманів. Розподіл обов’язків: отаман, писар, обозний, скарбник, осавул, хорунжий, бунчужний, суддя, довбуш, товмач, шафар. Співпраця гуртківців з місцевими козацькими осередками та Товариством сприяння обороні України.

Практичне заняття.

Свято Козацької Ради (урочисте свято із залученням батьків, навчального закладу, громадськості та місцевої влади, козацьких представників за окремим сценарієм). Вибори козацької старшини.

6. «Козацькому роду нема переводу». Відродження військово-спортивного мистецтва українського козацтва

Найкращі риси воїнів–козаків.

Народні ігри та забави. Основи козацьких єдиноборств: тренування в системі «Бойовий гопак», «Спас», боротьба «Нахрест», «Пластун» тощо. Основи військового впоряду. Дії рою в строю. Строї та їх елементи. Попередня та виконавча команди. Стройове положення. Виконання команд: «Ставай», «Рівняйсь», «Струнко», «Вільно». Стрій і пісня.

Практичне заняття.

Виконання команд «Ставай», «Рівняйсь», «Струнко», «Вільно». Виконання стройових прийомів. Виконання стройової пісні.

Огляд–змагання військово–спортивного вишколу.

7. «Козацькими стежками». Туристсько-краєзнавча робота

Географія рідного краю. Опанування початкової туристсько–спортивної майстерності: туристське спорядження, харчування в поході, привали і ночівлі, техніка руху на маршруті, забезпечення безпеки в поході. Розподіл обов'язків у поході (у рейді за козацькою легендою).

Практичне заняття.

Похід «Географічні особливості рідного краю». Козацькі ігри та забави, змагання з видів спортивного туризму: встановлення намету, розпалювання багаття, пакування рюкзака, подолання перешкоди за допомогою підвішеної мотузки – «Маятника».

8. Від козацьких забав до олімпійських вершин

Фізична культура та режим дня. Особиста гігієна занять фізкультурою та спортом. Загальнорозвиваючі вправи та ранкова гімнастика. Спеціальні вправи для розвитку різних груп м'язів. Метання на відстань і в ціль (предмети відповідно до вікових особливостей гуртківців). Човниковий біг, біг зі змінною швидкістю. Комплексні силові вправи. Основи верхової їзди, плавання (при можливості). Обладнання тирів. Початкові навички стрільби із пневматичної зброї.

Практичне заняття.

Розучування кількох комплексів ранкової гімнастики, комплексів силових вправ. Участь у спортивних змаганнях.

9. «Слава козацька не вмре, не загине…». Відродження народних мистецьких традицій

Пошуково–дослідницька робота: поселення та житло, транспорт і засоби пересування, промисли та ремесла, одяг та зброя. Особливості козацького фольклору: казки, легенди, оповідки, балади, думи, героїчний епос.

Практичне заняття.

Виконання творів козацького фольклору. Участь у концертах, фестивалях, виставах.

10. Підсумкове військово–спортивне свято (ПВД – похід вихідного дня)

11. Підведення підсумків навчального року

Третій рік навчання

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва розділу	Кількість годин					
		105 год.			216		
		Всього	теоре-тичних	прак-тичних	Всього	теоре-тичних	прак-тичних
5.	Вступне заняття	**1**	1	-	**2**	2	-
6.	«Мій рідний край». Вивчення історії рідного краю	**7**	3	4	**24**	8	16
3.	«Гей ви, хлопці, славні запорожці». Вивчення історії запорізького козацтва	**14**	4	10	**20**	6	14
4.	Духовні цінності запорізьких козаків	**15**	4	11	**14**	4	10
5.	Учнівське (дитяче) самоврядування. Створення рою. Вибори ройового.	**2**	-	2	**12**	-	12
6.	«Козацькому роду нема переводу». Відродження військово-спортивного мистецтва українського козацтва	**16**	5	11	**40**	10	30
7.	«Козацькими стежками». Туристсько-краєзнавча робота	**18**	3	15	**42**	12	30
8.	Від козацьких забав до олімпійських вершин	**14**	1	13	**20**	5	15

9.	«Слава козацька не вмре, не загине…..». Відродження народних мистецьких традицій	**10**	2	8	**26**	6	20
10.	Підсумкове військово–спортивне свято (ПВД–похід вихідного дня)	**6**	-	6	**12**	-	12
11.	Підсумок навчального року	**2**	2	-	**4**	4	-
РАЗОМ		**105**	25	80	**216**	57	159

Триденний туристсько–краєзнавчий похід з двома ночівлями (рейд за козацькою легендою) проводиться поза сіткою годин в канікулярний час – 22 години.

Зміст навчального матеріалу

1. Вступне заняття

Ознайомлення з порядком і планом роботи гуртка. Загальні правила безпеки. Правила поведінки в кабінеті, спортзалі, спортивному майданчику, у навчальному закладі, під час екскурсій. Правила дорожнього руху.

Інструкція щодо організації та проведення туристських спортивних походів з учнівською та студентською молоддю та Інструкція щодо організації та проведення екскурсій та подорожей з учнівською та студентською молоддю (наказ Міністерства освіти і науки України від 02.10.2014 р. № 1124, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 27 жовтня 2014 р. за № 1340/26117).

2. «Мій рідний край». Козацькі роди. Славні гетьмани–козаки.

Історико–краєзнавчі джерела про рідний край. Речові джерела. Образотворчі джерела. Фотографії, листівки. Письмові джерела. Збір цікавого історико–етнографічного матеріалу: «Козацькі прізвища та роди нашого краю». Гетьманські столиці.

Практичне заняття.

Проведення екскурсій козацькими місцями (в т.ч. в інші регіони України, відвідання Батурина, Чигирина інші). Обробка зібраного історико–краєзнавчого матеріалу.

3. «Гей ви хлопці славні запорожці». Вивчення історії запорізького козацтва

Вивчення життєписів славних козацьких гетьманів. Козацькі чайки, їх оснащення, озброєння, особливості; морські походи запорожців. Створення

місцевих козацьких осередків та співпраця з ними гуртківців. Сучасні літературні твори про морські козацькі походи.

Практичне заняття.

Проведення екскурсій та подорожей з активним способом пересування, семінарів, круглих столів з громадскістю та батьками.

4. Духовні цінності запорізьких козаків

Готовність боротися за волю, віру, честь і славу України. Героїзм та подвижництво у праці і в бою. Шляхетне ставлення до жінки, дівчини, матері. Непохитна вірність ідеям, принципам народної моралі і духовності. Родина і Україна – найвищі святині для козака. Ініціативність, кмітливість, уміння долати життєві труднощі.

Практичне заняття.

Святкування Покрови Пресвятої Богородиці. 14 жовтня – День українського козацтва. Участь у інших державних та національних святах.

5. Учнівське (дитяче) самоврядування. Полк і полкова старшина

Козацька Рада (Козацьке коло).

Співпраця з територіальним громадським об'єднання козацько–лицарського духу: навчальний заклад, влада, громадськість, батьківський комітет. План спільних дій.

Практичне заняття.

Свято Козацької Ради (урочисте свято із залученням батьків, учнів, педагогів, громадськості та місцевої влади, козацьких представників за окремим сценарієм).

6. «Козацькому роду нема переводу». Відродження військово‒спортивного мистецтва українського козацтва

Найкращі риси воїнів–козаків.

Вогнева підготовка. Загальна будова пневматичної гвинтівки, її характеристика та принцип дії. Заходи безпеки під час стрільби.

Народні ігри та забави. Основи козацьких єдиноборств. Основи військового впоряду. Стрій і пісня.

Практичне заняття.

Огляди–змагання військово–спортивного вишколу.

Основи стрільби з пневматичної гвинтівки. Помилки при стрільбі з гвинтівки та їх усунення. Вибір точки прицілювання.

Виконання стрільби з пневматичної гвинтівки. Відпрацювання елементів прицілювання.

7. «Козацькими стежками». Туристсько-краєзнавча робота

Як козаки орієнтувались. Найдавніші козацькі мапи. Суть орієнтування на місцевості. Визначення сторін горизонту за компасом, небесними

світилами та місцевими предметами. Повідомлення про своє місцезнаходження (козацький вістовий).

Магнітний азимут і його визначення. Визначення азимуту на місцевий предмет і напрямку руху за магнітним азимутом.

Практичне заняття.

Визначення сторін горизонту за компасом, небесними світилами та місцевими предметами. Повідомлення про своє місцезнаходження.

Визначення азимуту на місцевий предмет і напрямку руху за магнітним азимутом. Черговість руху за азимутом.

Участь у змаганнях зі спортивного орієнтування.

Екскурсійні поїздки по місцях козацької слави. Учать в туристичних походах по місцям бойової і трудової слави українського народу.

8. Від козацьких забав до олімпійських вершин

Загальна фізична підготовка (ЗФП). Гігієнічні передумови занять ЗФП. Основи техніки оздоровчого бігу. Положення голови, тулуба, рук; розслаблення м'язів плечового поясу. Робота рук під час бігу. Постанова стопи на землю. Довжина кроку. Дихання під час бігу. Біг на 100 метрів з рівномірним прискоренням. Спеціальні бігові вправи. Біг на 400 метрів. Біг з повторним прискоренням на 15–20 метрів та вільний між ними. Біг на 2000 метрів.

Стрибки у довжину, висоту, у «кроці» через перешкоду.

Метання м'яча, гранати з розбігу; вправи для розвитку та зміцнення ліктьового, плечового суглобів.

Гімнастика. Організовуючі вправи: фігурне маршірування з різними перешикуваннями і поворотами без зупинок. Акробатичні вправи (з розучуванням елементів бойових мистецтв), опорні стрибки. Лазіння по канату (голоблі). Подолання перешкоди по колоді.

Практичне заняття.

Розучування вправ; закріплення техніки метання м'яча, гранати з розбігу; подолання перешкоди по колоді із самонаведенням. Участь у спортивних змаганнях.

9. «Слава козацька не вмре, не загине…». Відродження народних мистецьких традицій

Ознайомлення з драматичним мистецтвом. Що таке літаратурно–музично–танцювальна композиція? «Козацька ватра» – мистецьке представлення свого краю.

Практичне заняття.

Участь у концертах, фестивалях, виставах.

10. Підсумкове військово–спортивне свято

11. Підведення підсумків навчального року

Четвертий рік навчання

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва розділу	Кількість годин					
		105 год.			216		
		Всього	теоре-тичних	прак-тичних	Всього	теоре-тичних	прак-тичних
7.	Вступне заняття	**1**	1	-	**2**	2	-
8.	«Мій рідний край». Вивчення історії рідного краю	**7**	3	4	**24**	8	16
3.	«Гей ви, хлопці, славні запорожці». Вивчення історії запорізького козацтва	**14**	4	10	**20**	6	14
4.	Духовні цінності запорізьких козаків	**15**	4	11	**14**	4	10
5.	Учнівське (дитяче) самоврядування. Створення рою. Вибори ройового.	**2**	-	2	**12**	-	12
6.	«Козацькому роду нема переводу». Відродження військово-спортивного мистецтва українського козацтва	**16**	5	11	**40**	10	30
7.	«Козацькими стежками». Туристсько-краєзнавча робота	**18**	3	15	**42**	12	30
8.	Від козацьких забав до олімпійських вершин	**14**	1	13	**20**	5	15
9.	«Слава козацька не вмре, не загине…..». Відродження народних мистецьких традицій	**10**	2	8	**26**	6	20
10.	Підсумкове військово–спортивне свято (ПВД–похід вихідного дня)	**6**	-	6	**12**	-	12

11.	Підсумок навчального року	**2**	2	-	**4**	4	-
РАЗОМ		**105**	25	80	**216**	57	159

Багатоденна туристсько–краєзнавча подорож (рейд за козацькою легендою) проводиться поза сіткою годин в канікулярний час.

Зміст навчального матеріалу

1. Вступне заняття

Ознайомлення з порядком і планом роботи гуртка. Загальні правила безпеки. Правила поведінки в кабінеті, спортзалі, спортивному майданчику, у навчальному закладі, під час екскурсій. Правила дорожнього руху.

Інструкція щодо організації та проведення туристських спортивних походів з учнівською та студентською молоддю та Інструкція щодо організації та проведення екскурсій та подорожей з учнівською та студентською молоддю (наказ Міністерства освіти і науки України від 02.10.2014 р. № 1124, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 27 жовтня 2014 р. за № 1340/26117).

2. «Мій рідний край».

Видатні історичні події рідного краю. Збір історико–етнографічного матеріалу. Участь у Всеукраїнській історико–географічній експедиції учнівської та студентської молоді «Історія міст і сіл України»

Практичне заняття.

Проведення екскурсій. Обробка зібраного історико–краєзнавчого матеріалу. Напасання реферату (науково–дослідницької роботи) за зібраним матеріалом. Публічні виступи.

3. «Гей ви, хлопці, славні запорожці». Вивчення історії запорізького козацтва. Козацькі битви. Перемоги та поразки

Визвольна боротьба українського козацтва. Перша козацька держава. Козацькі Вольності. Співпраця гуртківців з місцевими козацькими осередками. Сучасні літературні твори та літописи про козацькі битви.

Практичне заняття.

Проведення екскурсій та походів з активним способом пересування, семінарів, круглих столів з громадскістю та батьками.

4. Духовні цінності запорізьких козаків

Готовність проявляти принциповість і непримиренність до зла, аморальності та активна наступальність у боротьбі з ними. Активна життєва позиція. Особистий внесок у підвищення добробуту рідного народу. Захист

свого права бути господарем на рідній землі. Здоровий спосіб життя – заповідь козака. Перемога над обставинами життя, володіння ситуацією, організація власного життя і свого оточення на грунті української національної ідеї, козацької філософії, ідеології. Глибоке взаєморозуміння всіх членів нашого суспільства, представників різних національностей.

Практичне заняття.

Святкування Покрови Пресвятої Богородиці. 14 жовтня – День українського козацтва. Участь у інших державних та національних святах.

5. Учнівське (дитяче) самоврядування. Полк і полкова старшина

Козацька Рада (Козацьке коло). Співпраця з громадськими організаціями (Товариство сприяння оборони України – ТСОУ) у питаннях виховання майбутнього захисника Вітчизни: навчальний заклад, влада, громадськість, батьківський комітет. План спільних дій. Перехід козачат у джури козацькі, джур козацьких у молодші козаки. Вибори козацької старшини.

Практичне заняття.

Свято Козацької Ради (урочисте свято із залученням батьків, усього навчального закладу, громадскості та місцевої влади, козацьких представників за окремим сценарієм).

6. «Козацькому роду нема переводу». Відродження військово-спортивного мистецтва українського козацтва

Найкращі риси воїнів–козаків.

Козацькі прийоми плавання, подолання водних перешкод. Тактична підготовка. Вогнева підготовка.

Народні ігри та забави. Боротьба «лава на лаву». Основи козацьких єдиноборств.

Практичне заняття.

Боротьба «лава на лаву». Тактичні ігри на місцевості.

Способи пересування на полі бою під час дій у пішому порядку. Тренування у пересуванні на полі бою під час дій у пішому порядку.

Огляди–змагання військово–спортивного вишколу.

Основи стрільби з пневматичної гвинтівки. Виконання стрільби з пневматичної гвинтівки. Відпрацювання елементів прицілювання.

Виготовлення зброї із підручних засобів (лук, стріли, спис, праща).

7. «Козацькими стежками». Туристсько-краєзнавча робота

Козацькі рейди. Техніка руху і подолання перешкод у різних умовах. Принцип економії сил, раціональність руху і способи подолання перешкод. Забезпечення безпеки руху.

Рух по стежках, по трав’яних схилах, через лісову хащу, через болото, подолання водних перешкод (убрід, по камінцях, містках, буму, маятником,

навісних переправах). Техніка виконання переправ, страхування та самострахування.

Практичне заняття.

Набуття навичок подолання простих перешкод:

через болото по купинах;

канави, струмка, рову за допомогою шеста;

хащі, завалу;

річки вбрід шеренгою (стінкою), із жердиною, «таджицьким» способом, обличчям один до одного тощо;

рух по схилу (спуск, траверс, підйом) з опорою (списом, альпінштоком);

в'язання вузлів, грудної обв'язки, бесідки тощо (вузли – провідник, подвійний провідник, швейцарський провідник («вісімка»), булінь, брамшкотовий, прямий, академічний, зустрічний, схоплюючі (прусик, австрійський, Брахмана, стремено).

Екскурсійні поїздки по місцях козацької слави. Учать в туристських змаганнях.

8. Від козацьких забав до олімпійських вершин

Загадьна фізична підготовка (ЗФП). Перехід з бігу на крок і навпаки. Зміна швидкості бігу. Ходьба та біг вперед, назад, ліворуч, праворуч. Ходьба на носках, п'ятках, зовнішній та внутрішній поверхнях стопи, у присяді та напівприсяді («гусячий» крок), біг зі зміною напрямку за сигналом. Вправи для рук, ніг, шиї, тулуба. Рухи зі зміною положення тіла. Утримання рівноваги. Техніка бігу по пересіченій місцевості.

Стрибки у довжину, висоту з розбігу, потрійний стрибок.

Метання м'яча, гранати з розбігу, штовхання ядра; вправи для розвитку та зміцнення ліктьового, плечового суглобів.

Гімнастика. Вправи без предметів: стійки, перекиди, перекочування, перевороти. Акробатичні вправи (з розучуванням елементів бойових мистецтв, опорні стрибки). Лазіння по канату (голоблі). Вправи на гімнастичних приладах: лаві, колоді, перекладині, гімнастичній стінці. Вправи з предметами: еспандером, скакалками, палицями, обручами, набивними м'ячами тощо.

Подолання перешкод. Плавання на дистанції 25 та 50 метрів.

Практичне заняття.

Розучування різних вправ з координації при зміні напрямку, швидкості; закріплення техніки метання м'яча та гранати; подолання природних перешкод.

Залік з плавання. Тестування фізичного стану гуртківців за допомогою медично виправданих методик.

Участь у спортивних змаганнях.

9. «Слава козацька не вмре, не загине…..». Відродження народних мистецьких традицій

Ознайомлення з драматичним мистецтвом. Створення презентаційного ролика. Написання сценарію свята. Створення літаратурно–музично–танцювальної композиції. «Козацька ватра» – мистецьке представлення свого краю.

Практичне заняття.

Участь у концертах, фестивалях, виставах.

10. Підсумкове військово–спортивне свято

11. Підведення підсумків навчального року

П’ятий рік навчання

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва розділу	Кількість годин					
		105 год.			216		
		Всього	теоре-тичних	прак-тичних	Всього	теоре-тичних	прак-тичних
9.	Вступне заняття	**1**	1	-	**2**	2	-
10.	«Мій рідний край». Вивчення історії рідного краю	**7**	3	4	**24**	8	16
3.	«Гей ви, хлопці, славні запорожці». Вивчення історії запорізького козацтва	**14**	4	10	**20**	6	14
4.	Духовні цінності запорізьких козаків	**15**	4	11	**14**	4	10
5.	Учнівське (дитяче) самоврядування. Створення рою. Вибори ройового.	**2**	-	2	**12**	-	12
6.	«Козацькому роду нема переводу». Відродження військово-спортивного мистецтва українського козацтва	**16**	5	11	**40**	10	30
7.	«Козацькими стежками». Туристсько-краєзнавча робота	**18**	3	15	**42**	12	30
8.	Від козацьких забав до олімпійських вершин	**14**	1	13	**20**	5	15

9.	«Слава козацька не вмре, не загине…..». Відродження народних мистецьких традицій	**10**	2	8	**26**	6	20
10.	Підсумкове військово–спортивне свято (ПВД–похід вихідного дня)	**6**	-	6	**12**	-	12
11.	Підсумок навчального року	**2**	2	-	**4**	4	-
РАЗОМ		**105**	25	80	**216**	57	159

Багатоденна туристсько–краєзнавча подорож (рейд за козацькою легендою) проводиться поза сіткою годин в канікулярний час. Участь у підсумкових заходах (І-й та ІІ-й етапи) Всеукраїнської дитячо–юнацької військово–патріотичної гри «Сокіл» («Джура»)

Зміст навчального матеріалу

1. Вступне заняття

Ознайомлення з порядком і планом роботи гуртка. Загальні правила безпеки. Правила поведінки в кабінеті, спортзалі, спортивному майданчику, у навчальному закладі, під час екскурсій. Правила дорожнього руху.

Інструкція щодо організації та проведення туристських спортивних походів з учнівською та студентською молоддю та Інструкція щодо організації та проведення екскурсій та подорожей з учнівською та студентською молоддю (наказ Міністерства освіти і науки України від 02.10.2014 р. № 1124, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 27 жовтня 2014 р. за № 1340/26117).

2. «Мій рідний край».

Збір історико–етнографічного матеріалу за завданнями навчальних закладів, бібліотек, музеїв тощо. Участь у Всеукраїнському конкурсі звітів на кращу туристсько–краєзнавчу експедицію учнівської молоді з активним способом пересування «Мій рідний край».

Практичне заняття.

Проведення екскурсій. Обробка зібраного історико–краєзнавчого матеріалу. Напасання реферату (науково–дослідницької роботи) за зібраним матеріалом. Публічні виступи. Передча зібраного матеріалу у музеї навчальних закладів, установ та організацій.

3. «Гей ви хлопці славні запорожці». Вивчення історії створення козацьких об’єднань нової доби

Українське козацтво в сучасних умовах. Державна політика України у питанні розвитку козацтва. Сучасне козацтво і Збройні Сили України. Місце козацьких осередків у підготовці юних захисників Вітчизни. Сучасні літературні твори, кіно та відеофільми про історію козацтва.

Практичне заняття.

Проведення екскурсій та подорожей з активним способом пересування, відвідання військових частин, полігонів тощо.

4. Духовні цінності запорізьких козаків

Заповідь українського козака: «Земля не дана нам від Бога навічно – ми позичили її у майбутніх поколінь» (екологічні аспекти козацько–лицарського виховання).

Виростити сина, збудувати дім, посадити сад. Турбота про розвиток національних традицій, звичаїв, обрядів, бережливе ставлення до рідної природи, землі, примноження її багатств.

Практичне заняття.

Святкування Покрови Пресвятої Богородиці. 14 жовтня – День українського козацтва. Участь у міжнародному святі «День Землі». Екологічні акції.

5. Учнівське (дитяче) самоврядування. Козацькі клейноди

Козацькі клейноди. Єдина козацька республіка.

Козацька Рада (Козацьке коло). Навчальний заклад, влада, громадськість, батьківський комітет. План спільних дій. Перехід козачат у джури козацькі, джур козацьких у молодші козаки.

Практичне заняття.

Виготовлення козацьких клейнодів (ройових відзначок). Підбір одностроїв. Вишиті сорочка та рушник – духовні символи України.

Свято Козацької Ради (урочисте свято із залученням батьків, учнів, педагогів, громадскості та місцевої влади, козацьких представників за окремим сценарієм).

6. «Козацькому роду нема переводу». Відродження військово-спортивного мистецтва українського козацтва

Збройні Сили України на сучасному етапі. Структура воєнної організації держави.

Державна та військова символіка України.

Товариство сприяння обороні України – оборонно-патріотична організація українського народу.

Поняття про бій. Сутність сучасного загальновійськового бою.

Особиста зброя та екіпіровка солдата в бою.

Козацькі прийоми ведення бою. Тактична підготовка. Вогнева підготовка.

Народні ігри та забави. Теренова гра («Захопи штаб», «Захопи прапор», «Десантура» тощо). Основи козацьких єдиноборств.

Практичне заняття.

Тактичні ігри на місцевості (Теренова гра, Десантура тощо).

Способи пересування на полі бою під час дій у пішому порядку. Тренування у пересуванні на полі бою під час дій у пішому порядку.

Огляди–змагання військово–спортивного вишколу.

Основи стрільби з автоматичної зброї (АК–74). Виконання стрільби з автоматичної зброї. Відпрацювання елементів прицілювання по різних мішенях.

Страйкбол (тактико–технічні дії, наближені до бойових),

Створення захисного редуту із підручних засобів.

7. «Козацькими стежками». Туристсько-краєзнавча робота

Поняття «Крос–похід». Рейд–змагання за козацькою легендою. Особливості орієнтування в різних природніх умовах. Дії при втраті орієнтування. Аварійний азимут.

Козацькі рейди. Способи подолання перешкод із застосуванням спеціального спорядження.

Практичне заняття.

Набуття навичок подолання перешкод на заздалегіть обладнаних трасах (полігонах):

переправа через річку вбрід з використанням поручнів;

переправа через річку по навісній переправі;

переправа по мотузці з поручнями;

переправа через річку, яр по колоді;

подолання болота по жердинах

рух по схилу (спуск, траверс, підйом) з поручнями;

в’язання вузлів, грудної обвязки, бесідки тощо (вузли – провідник, подвійний провідник, швейцарський провідник («вісімка»), булінь, брамшкотовий, прямий, академічний, зустрічний, схоплюючі (прусик, австрійський, Брахмана, стремено).

Екскурсійні поїздки по місцях козацької слави. Участь у туристських змаганнях.

8. Від козацьких забав до олімпійських вершин

Загальна фізична підготовка (ЗФП). Особливості фізичної підготовки дівчат.

Що таке козацька воля? Козаки–характерники. Вольова підготовка. Індивідуальна підготовка. Впевненість і знання як фактори самовиховання. Аутотренінг.

Науковий принцип побудови тренувального процесу. Єдність колективного тренування та індивідуального підходу в ході тренувань.

Системність в організації тренувального процесу. Спеціальні вправи на місцевості. Крос на пересічній місцевості.

Вправи на колодах різної висоти з навантаженням.

Легкоатлетичні вправи максимального навантаження..

Спеціальні тренування в умовах походу (козацького рейду). Вправи на опір з елементами протидії.

Самоконтроль та лікарський контроль. Тестування за прийнятими методиками.

Долання перешкод. Водна естафета. Ватерполо.

Практичне заняття.

Участь у спортивних змаганнях («Кільцевий маршрут» тощо).

9. «Слава козацька не вмре, не загине…». Відродження народних мистецьких традицій

Написання сценарію свята. Написання художнього твору за зразком. Драматургія літаратурно–музично–танцювальної композиції. «Козацька ватра» – мистецьке свято свого краю.

Практичне заняття.

Участь у концертах, фестивалях, виставах, конкурсах тощо.

10. Підсумкове військово–спортивне свято

11. Підведення підсумків навчального року

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьєв, А. Проблеми формування ідеалів патріотичного виховання та ціннісних орієнтацій студентів на сучасному етапі / А. Афанасьєв, Н. Щук // Рідна школа. – 2009. – № 12. – С. 18-21.

2. Байден-Пауел. Пластування для хлопців. Начальний скаут світу http://tourlib.net/books_ukr/baden.htm

3. Берека В. Є. Козаком я мрію бути / В.Є.Берека., І. М. Шоробура // навч.-метод. посіб.– Кам’янець-Поділ.: Абетка, 2004. – 396 с.

4. Бех, І. Патріотичне виховання дітей та молоді / І. Бех, К. Чорна // Позашкілля. – 2011. – № 10. – С. 9-16.

5. Блохін, О. В. Спорт як засіб патріотичного виховання та формування здорового способу життя особистості / О. В. Блохін // Вища освіта України. – 2012. – № 4. – С. 59-71.

6. Бондарчук Д. О. Вечірня варта. Пісенник / упор. Д. О. Бондарчук, О. С. Бондарчук та ін. // Київ, Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді, 2016 – 62 с.

7. Боплан Гійом Левоссерде. Опис України. / К: «Жовтень», 1981

8. Брайчевський Л.Ю. Походження Русі. / К: «Наукова думка», 1965

9. Велікандо, А. Пісні моєї Батьківщини: патріотичне виховання засобами мистецько-художньої культури / А. Велікандо // Шкільний світ. – 2008. – № 2. – С. 5-6. – Вкладка.

10. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. / О. Вишневський. – Вид. 3-те, доопрац. і доповн. – К. : Знання, 2008. – 566 с.

11. Вишневський, О. Український національний характер та сучасний ідеал виховання української молоді / О. Вишневський // Педагогічна думка. – 2013. – № 1. – С. 3-8.

12. Володимир Пилат. «Бойовий Гопак». — Львів, 1994

13. Воропай О. Звичаї нашого народу. / К:, 1992

14. Гарнійчук, В. Аналіз конкретних ситуацій як один з методів виховання патріотизму старших підлітків / В. Гарнійчук // Історія в школі. – 2009. – № 4. – С. 16-18.

15. Гарнійчук, В. Програма курсу "Шляхом злагодженої взаємодії" для спільної співпраці вчителів, організаторів виховної роботи, членів громадських організацій патріотичного спрямування у вихованні патріотизму старших підлітків / В. Гарнійчук // Історія в школі. – 2009. – № 10. – С. 24-26.

16. Грушевський М.В., Ілюстрована історія України./ К: 1990

17. Грушевський М.В., Історія України – Руси./ К: «Наукова думка», 2000

18. Доною, Кривошия В.В., Вінниччина козацька, Історія Вінницького козацького полку. К: «Стилос», 2004

19. Єрьоменко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єрьоменко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.

20. Зелений С.М. Краєзнавча підготовка туриста. / К: 1972

21. Зінченко А. Поділля. Навчальний посібник з історії рідного краю для 5-9 класів. / КРВЦ. «Проза», 1998

22. Коломоєць Г. А. Військово-спортивні та рухливі ігри / методичний посібник Г. А. Коломоєць, А. А. Ребрина, В. В. Деревянко, В. Б. Базильчук. – Хмельницький, 2015. – 182 с.

23. Коломоєць Г. А. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів 5–9 класи. Варіативний модуль «Військово-спортивні ігри» 3 роки навчання / Г. А. Коломоєць, А. А. Ребрина, В. В. Деревянко / Фізичне виховання в рідній школі. К. – 2015. – № 5 – С. 7-12.

24. Кривошея В.В., Генеалогія українського козацтва: Нариси історії козацьких полків. – К.: Стилос, 2002. – 396 с.

25. Культура і побут населення України. Навчальний посібник В.І. Наумко, Л.Ф. Артюр, В.Ф. Горленко та ін. (2-ге видання, доп. да перероб). / К:, 1972

26. Легенди нашого краю. / Ужгород: "Карпати", 1972

27. Літопис Руський. / К: «Дніпро», 1989

28. Літопис Самовидець. / К: «Дніпро», 1989

29. Луців Євген. Бойове мистецтво гуцулів, Є. Луців // Мандрівець, 2014 – 232 с.

30. Мисик Ю.А., Плохій С.М., Стороженко І.С., Як козаки воювали. / К: «Промінь», 1990

31. Організаторам роботи з патріотичного виховання учнівської молоді у навчальних закладах Харківщини / О. М. Бервено, О. С. Бондарчук, Ю. І. Буланов та ін. / [упоряд. В. М. Грицюта, О. В. Рединa]. – Х.: 2016. – 216 с.

32. Пластові видання http://proba.plast.te.ua/books/page/3/

33. Руденко Ю. Козацько-лицарське виховання учнівської і студентської молоді: монографія / Ю. Руденко, Ю. Мельничук. – К., 2011. – 415 с.

34. Січко С.М., Тимченко В.В. Джура. Книга майбутнього захисника Вітчизни. Навчальний посібник. - Миколаїв: Видавництво Ірини Гудим, 2009.- 104с.,: іл.

35. Сухушин М.П., Палагеша В.О. Військово-патріотичне виховання молоді. Підручник.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2009.- 488 с.

36. Україна земля козацька: Навч.-метод. посібник / Укл.: О.І. Шкира, Л.В. Губар, Л.М. Забарило та ін.. – Переяслав-Хм., 2010. – 540 с.

37. Українська козацька педагогіка: витоки, духовні цінності, сучасність. / Ю. Руденко, О. Губко. – К: МАУП, 2007

38. Чорна К. І. Виховання громадянина, патріота, гуманіста. Навч.-метод. посібник / К. І. Чорна – К.: ТОВ «ХІК», 2004. – 96 с.

39. Яворницький Д. І. Історія запорозьких козаків. У 3 т. / Редкол.:П. С. Сохань та ін. – К.: Наук. думка, 1990-1991. – 592 с.

Деякі ресурси, корисні для учасників "Джури".

https://sites.google.com/site/ukrainianvektor/home

http://loippo.lviv.ua/metodyka/ZW/NM/Wogn-pka/

http://loippo.lviv.ua/metodyka/ZW/WPW/

http://loippo.lviv.ua/metodyka/ZW/dyskusia/

http://loippo.lviv.ua/metodyka/Pravo/E-book/

http://osvitportal.loda.gov.ua/metodychni_materialy_54e70a7d9ed3f

http://osvitportal.loda.gov.ua/metodychni_materialy_54e70a7d9ed3f

http://nashedilo.blogspot.com/2016/10/blog-post_30.html

http://nashedilo.blogspot.com/2016/07/blog-post_3.html

http://nashedilo.blogspot.com/2016/06/blog-post_24.html

http://nashedilo.blogspot.com/2015/11/blog-post_51.html

http://nashedilo.blogspot.com/2015/10/blog-post_10.html

http://nashedilo.blogspot.com/2015/10/blog-post_97.html

http://nashedilo.blogspot.com/2015/09/blog-post_21.html

http://www.vmurol.com.ua/index.php?idd=news&news=184

http://tsou.org.ua/content/files/buleten_1485-27.pdf

ПРО АВТОРА

Бондарчук Олег Степанович – учитель, завідуючий організаційно-масовим відділом Центру національно-патріотичного виховання Українського державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді. Туристсько–краєзнавчою діяльністю займається із середини 60-х. Патріотичне виховання молоді будує на засадах національного та духовного відродження Української Нації засобами туризму і краєзнавства. Автор програм туристсько–краєзнавчих гуртків «Літературне краєзнавство» – 3-й рік навчання (1997), «Українознавство» (1998), автор ідеї та координатор проекту експедиції учнівської та студентської молоді «Україна вишивана», неодноразово – Головний суддя Всеукраїнських зльотів юних краєзнавців – учасників руху учнівської молоді «Моя земля – земля моїх батьків» та Всеукраїнської дитячо–юнацької військово–патріотичної гри «Сокіл» («Джура»), має декілька виступів у періодиці («Молодь України», «Освіта», «Освіта України», «Фізичне виховання в сучасній школі»).